

Vibekke Vange og Stefan Patrick Nilsen

Hage- og landskapsverdier på Midtsand gård, Malvik kommune

**NTNU Vitenskapsmuseet
naturhistorisk notat 2019-11**

NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2019-11

Vibekke Vange og Stefan Patrick Nilsen

Hage- og landskapsverdier på Midtsand gård, Malvik kommune

NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat

Dette er en elektronisk serie fra 2013 som erstatter tidligere Botanisk notat og Zoologisk notat. Serien er ikke periodisk, og antall nummer varierer per år. Notatserien benyttes til rapportering fra mindre prosjekter og utredninger, datadokumentasjon, statusrapporter, samt annet materiale som ikke har en endelig bearbeidelse.

Tidligere utgivelser: <http://www.ntnu.no/web/museum/publikasjoner>

Referanse

Vange, V. & Nilsen, S.P. 2019. Hage- og landskapsverdier på Midtsand gård, Malvik kommune – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2019-11: 1-17.

Trondheim, august 2019

Utgiver

NTNU Vitenskapsmuseet
Institutt for naturhistorie
7491 Trondheim
Telefon: 73 59 22 80
e-post: post@vm.ntnu.no

Ansvarlig signatur

Hans K. Stenøien (instituttleder)

Publiseringstype

Digitalt dokument (pdf)

Forsidefoto

Midtsand gård med stabbur og den gamle hengebøka. Foto: Vibekke Vange 25.8.2019.

www.ntnu.no/museum

ISBN 978-82-8322-205-0
ISSN 1894-0064

Sammendrag

Vange, V. & Nilsen, S. P. 2019. Hage- og landskapsverdier på Midtsand gård, Malvik kommune – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2019-11: 1-17.

Midtsand gård i Malvik kommune er eid av Stiftelsen Karen og Adolf og Øiens Aldershjem, og rapporten inneholder en beskrivelse av hvilke hagerester som fortsatt finnes på eiendommen der det tidligere lå en gårdshage, samt beskrivelse av vegetasjonen fra gården og nedover langs Midtsandbekken, der det er planlagt å oppgradere en tursti. Enkle skjøtselstiltak er også foreslått for området.

Det er få spor igjen fra den gamle gårdshagen som lå her i Adolf Øiens tid på Midtsand (1891-1918), men en hengebøk, som var etablert i hagen før 1905, er det mest markante og bevaringsverdige. Noen få andre arter kan også tilskrives hagen fra før 1947.

Parkstien som Adolf Øien gikk fra gården sin og langs Midtsandbekken ned til sjøen, har siden 1947 vært brukt som krøttersti, og fikk som krøttersti også en forlengelse sørover opp til gårdens nyere driftsbygninger. Hele strekningen er planlagt utbedret som tursti, som skal forlenges sørover og opp i utmark. Eldre og nyere trebeplantning langs stien er beskrevet. Forslag til tiltak for å oppgradere stien og opplevelsesverdien for turgåere er beskrevet og skissert, inkludert forslag til formidling om gårdshagen og Adolf Øiens liv og virke.

Nøkkelord: Midtsand gård – gammel hage – Adolf Øien – tursti – hengebøk

Vibekke Vange & Stefan Patrick Nilsen, NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for naturhistorie, NO-7491 Trondheim

Innhold

Sammendrag	3
Forord	5
1 Innledning	6
2 Midsand gård – undersøkte områder og beskrivelse	7
2.1 Landskapsstruktur	8
2.2 Område A. Parkstien langs Midsandbekken per 2019	9
2.3 Område B. Rester av den gamle gårdshagen	11
2.4 Område C. Andre deler av hagen	12
3 Forslag til tiltak	13
4 Referanser	17

Forord

Etter henvendelse fra Jørgen Løfaldli, eiendomsforvalter ved Stiftelsen Karen og Adolf Øiens Aldershjem, fikk NTNU Vitenskapsmuseet ved Ringve botaniske hage i oppdrag å foreta en befaring på Midtsand gård, der verdifullt plantemateriale skulle registreres og der verdifulle hageelementer skulle tegnes inn på en enkel skisse.

Under befaringen uttrykte Løfaldli at det også var ønskelig at det ble gitt forslag til enkle skjøtselstiltak for å få fram og ta vare på hage- og planteverdier, samt for å gjøre stien som går langs Midtsandbekken, mer tilgjengelig som tursti.

Oppdraget inkluderte ikke undersøkelser for å finne historisk informasjon om hagen eller plantematerialet, derfor stammer referansene til hagens historie hovedsakelig fra muntlig informasjon fra tidligere forpakter av Midtsand gård, Armand Valstad, supplert med informasjon som kan leses ut av gamle bilder.

Oppdraget ble gjennomført av Stefan Patrick Nilsen og Vibekke Vange. Vi takker tidligere forpakter Armand Valstad for velvillighet og viktig informasjon om eiendommen.

Trondheim, august 2019

Vibekke Vange

1 Innledning

Midtsand gård i Malvik kommune, gnr. 43, bnr. 1, ble kjøpt av generalkonsul og forretningsmann Adolf T. Øien i 1891. Gården ble brukt som landsted fram til ekteparet Karen og Adolf Øien døde i 1918. Gården ble drevet av en forpakter i A. Øiens tid, og har siden vært – og er fortsatt – drevet av ulike forpaktere (A. Valstad, pers. medd.). Eiendommen eies av Stiftelsen Karen og Adolf Øiens Aldershjem.

Midtsand gård hadde i Adolf Øiens tid en betydelig hage. Dette er dokumentert gjennom foto som er tilgjengelig i NTNU Universitetsbibliotekets fotoarkiv, og i notat fra Adolf Øiens fond. Hovedbygningen ble revet i 1971. Hagen har ikke blitt vedlikeholdt.

Befaringen som ble foretatt på Midtsand gård 2. juli 2019 hadde til hensikt å registrere hvilke hagerester og verdifullt plantemateriale som fortsatt finnes på Midtsand gård. Befaringen skulle også inkludere strekningen fra gården og nedover langs Midtsandbekken til sjøen, da det siden A. Øiens tid har gått en sti her. Stien er nå planlagt opprustet som tursti, som også er planlagt forlenget fra gården og opp i utmark, dvs. fra smia og opp på dennes og låvens vestsida.

Gamle fotografier fra Midtsand gård, samt informasjon fra Armand Valstad, tidligere forpakter av Midtsand gård, og Jørgen Løfaldli, eiendomsforvalter for Stiftelsen Karen og Adolf Øiens Aldershjem, har gitt uvurderlige bidrag til å forstå eiendommen og plasseringen av den gamle hagen.

Basert på disse kildene fikk vi dannet oss et bilde av hvilke stier, strukturer og trær i landskapet som har historie tilbake til Adolf Øiens tid. Armand Valstad har gitt verdifull informasjon om elementer som allerede befant seg på eiendommen da hans far tok over driften i 1947, og om endringer på eiendommen fra 1940-tallet og framover. Han viste også gamle foto med god oppløsning som ga mulighet for bedre tolkning av fotodokumentasjonen enn det bildene fra det nettbaserte fotoarkivet gjorde.

2 Midtsand gård – undersøkte områder og beskrivelse

Figur 1 viser hvilket areal som ble befart og som er kommentert i rapporten. Rapporten gir en vurdering av verdifullt plantemateriale og innspill til skjøtsel for den planlagte stien langs Midtsandbekken fra undergangene under fylkesveien og opp til den gamle smia, samt for den planlagte forlengelsen oppover på smias og låvens vestsida (området merket A). Samtidig ble området for den gamle gårdshagen på Midtsand befart for å dokumentere rester etter denne (område B i fig.1). Området merket C ble anlagt som frukt- og bærhage etter at driftsbygninger som sto her, brant ned i 1942 og driftsbygningene ble flyttet lenger sør og til sin nåværende plassering.

Ifølge Armand Valstad startet Øien umiddelbart planlegging og tilplanting av hagen etter kjøpet av gården i 1891. Han mener at det var gartner Udbye som hadde oppgaven med å planlegge og tilplante gårdshagen (slik den fremstår i fig. 2), og at Udbye også hadde vedlikeholdet av hagen de første årene.

Figur 1. Midtsand gård, befart areal 2.7.19, inndelt i tre delområder. Videre beskrivelse av delområdene i teksten. Bokstaven B er plassert oppå hengebøka. Ortofoto er hentet fra Norge i bilder, oppgitt tidspunkt for foto er 2016.

Figur 2. Foto av gårdshagen på Midtsand gård. Fotografiet er tatt mot øst og viser hagens vestvendte plassering. Foto fra før 1905. Foto fra NTNU Gunnerus-bibliotekets spesialsamling, ID: UBT-TO-075278_01 Hengebøk og smie er markert, da de fortsatt eksisterer i 2019.

2.1 Landskapsstruktur

Fotografiet i figur 2 viser at det har gått en gårdsvei fra den tidligere låven på Midtsand, over bekken, forbi smia, og langs bekkens vestsida på en flate ovenfor bekkefaret, og langs denne nedover langs bekken. Per 2019 eksisterer denne gårdsveien kun som en rest sør for hengebøka og vestover til litt forbi smia, der den ender i driftsareal/åker (se tre parallelt stiplede linjer for denne gårdsvei-resten i delomr. A i Fig. 1). De 3 bjerkene på bekkens vestsida midt i bildet i fig. 2 har siden blitt byttet ut med en rekke nyere bjørk på kanten av bekkeskråningen.

Fotografiet i fig. 2 viser også en hagesti i bue fra huset og ned mot Midtsandbekken, som på bildet forsvinner i buskvegetasjonen langs bekken. Ifølge Valstad gikk stien ned mot bekken og parallelt med denne et stykke før den buet seg oppover i hagen igjen (utenfor venstre billedkant i fig. 2). I det partiet der hagestien fulgte bekken, gikk det fra hagestien av en parksti som fulgte bekken videre nedover langs bekkens østre bredd og ned til sjøen. På denne parkstien pleide etter sigende Adolf Øien å gå sine turer ned til Midtsandbukta, der det lå et badehus. Denne parkstien ses som en enkel, stiplet linje i omr. A i fig. 1.

Strukturer som parksti/tursti og rest av gårdsvei vises tydeligere på et ortofoto fra Malvik kommune fra 2006, som finnes i fig. 6.

Hagestien og hagen på fig. 2 ble lagt ut til åker ca. 1971, etter at hovedhuset på Midtsand ble revet. Hengebøka fikk stå igjen, det samme fikk busk-vegetasjonen i det bratte partiet fra hengebøka og ned til bekken. Mens hagestien tidligere førte opp til våningshuset fra bekken, ble det etter at Valstad d.e. (Gudmund Valstad) tok over som forpakter av Midtsand i 1947, anlagt en bro over bekken, samt en forlengelse av stien oppover mot smia. I figur 1 ses dette som et knekkpunkt på den stiplede linja som markerer parkstien (innenfor overlappende areal av A og B; se også fig. 6). Dette «knekkpunktet» består per i dag av en bekkekrysning laget av betongelementer, slik at stien føres fra østre til vestre side av bekken. Stiforlengelsen, som ses i detalj i fig. 3, ble gjort for å få

en krøttersti helt fra fjøset og ned mot sjøen. Føringsveien for kyr fungerte fra 1947 og til 2008, da det ble slutt med dyrehold på gården.

Figur 3. Den øverste delen av stien langs Midtsandbekken, dvs. den delen av stien som går fra bekketrysningen og videre på bekkens vestsida og opp til smia, er anlagt etter 1947. Den leder turstien opp mot vestsida av gården i stedet for inn på tunet.

2.2 Område A. Parkstien langs Midtsandbekken per 2019

Stien som A. Øien brukte fra gården og ned til sjøen, foreligger også per i dag som en sti langs østbredden av bekken. Med forlengelsen av krøtterstien fra 1947 av, som er beskrevet ovenfor (se også fig. 3), går turstien nå helt opp til smia. Stien ligger i en forsenkning i terrenget langs bekken, og det er forholdsvis bratte skråninger langs bekkesidene. Armand Valstad har ryddet strekningen langs bekken for oppslag av trær og busker, også etter at husdyrholdet opphørte, og har tilrettelagt for at stien kan brukes (A. Valstad, pers. medd.). Av stedegen vegetasjon langs stien er det kraftig vekst av typiske «ugress»-arter som geitrams (*Chamerion angustifolium*), stornesle/brennesle (*Urtica dioica*), bringebær (*Rubus idaeus*) og storvokste gras-arter (fig. 4), samt treaktige vekster som hegg (*Prunus padus*), gråor (*Alnus incana*), bjørk (*Betula pubescens*), rogn (*Sorbus aucuparia*). Busk- og trevegetasjonen består også av forvillet/selvsådd platanlønn (*Acer pseudoplatanus*) og ask (*Fraxinus excelsior*).

Figur 4. Bunnvegetasjonen langs bekken domineres av høyvokste, næringskrevende urter, blant annet geitrams. Stien er blitt skiltet av Midtsand Vel for å minnes historien.

Av eldre beplantning langs stien, finnes følgende:

- Poppel (*Populus* sp., som stemmer med karakterene til berlinerpoppel *P. x berolinensis*). Det står 3 gamle trær ved fylkesveien der bekken går i kulvert. Disse er ifølge A. Valstad rester etter en beplantningen av poppel som ble plantet langs Fylkesveien da denne var ny i 1942 – dette for å hindre innsyn til eiendommen Midtsand.
- Alm (*Ulmus glabra*). Stubber med stammeskudd etter to store alm på nedsiden av kulverten ned mot sjøen. Ikke verdifulle, men indikerer gammel markering av bekkefare/stien mot sjøen.
- Ask (*Fraxinus excelsior*). Noen relativt gamle ask på vestsiden av bekken, plassert i området der Valstad informerte om at det hadde stått et lysthus i A. Øiens tid. Det gikk en bro over bekken fra lysthuset til stien på motsatt side av bekken i tidligere tider. Ved dette stedet (ved stien på bekkens østside) er det nå plassert en benk. Ask er også selvsådd flere steder langs Midtsandbekken.
- Sibirkornell (*Cornus* cf. *alba* syn. *Swida alba*) – ett stort kratt ved benken.
- Snøbær (*Symphoricarpos albus*) – gammelt opphav. Vokser i store bestander spredt langs bekkeskråningen på begge sider av Midtsandbekken.
- Nikkesyrin (*Syringa komarowii* var. *reflexa*) – denne er gammel – se mer nedenfor.

Samtidig med at Valstad har ryddet elveskråningene og gjort den gamle parkstien tilgjengelig igjen, har han av egen interesse, og over flere år, plantet ut mange ulike løvtrær, samt noen sembrafuru. De fleste plantene er innkjøpt på Hammer planteskole.

Følgende arter og sorter ble registrert, inkludert noen som Valstad ga utfyllende informasjon om:

- Spesielt hengende form av hengebjørk (*Betula pendula* 'Youngii')
- Rødbjørk (*Betula* cf. 'Rubra'). Denne er ca. 15 år.
- En litt storbladet sort av bjørk, kjøpt som hengebjørk (*Betula* cf. *pendula* Cult.)
- Hestekastanje (*Aesculus hippocastanum*)
- Småbladlind (*Tilia cordata*)
- Hassel (*Corylus avellana*). Hassel er også viltvoksende i området, men A. Valstad sa han hadde plantet ut denne

- Vilmorinrogn (*Sorbus vilmorinii*) – lite tre oppe på åkerkanten
- Gullregn (*Laburnum* sp.)
- En sort av rogn: *Sorbus* 'Dodong'
- Vintereik (*Quercus petraea*)
- Rognasal (*Sorbus hybrida*)
- Svensk asal (*Sorbus intermedia*) – bladform noe avvikende fra typisk svensk asal
- Parklind (*Tilia x europaea*) – oppgitt som keiserlind, som da skal være sorten 'Pallida'
- Sommereik (*Quercus robur*)
- Europalerk (*Larix decidua*)
- Alm (*Ulmus glabra*)
- Sembrafuru (*Pinus cembra* – ikke kjøpt på Hammer planteskole)

2.3 Område B. Rester av den gamle gårdshagen

På fotografiet i fig. 2 ser man i gårdshagen den da relativt nyplantede hengebøka (*Fagus sylvatica* 'Pendula'). Denne bøka er den mest markante resten etter den gamle gårdshagen som fortsatt eksisterer.

På bildet (fig. 2) ser man også at andre trær og busker vokser i hagen nedover mot bekken, men det er ikke mulig å skjelve hvilke arter dette er ut fra bildet. Noen er tydelig plantet, f.eks. treet langs hagestien nedenfor hengebøka, mens andre, som langs bekkeforsenkningen, kan være plantet eller viltvoksende. Bildet viser at det også var plantet stauder og/eller sommerblomster i hagen.

Per 2019 står et felt med flere rødhyll (*Sambucus racemosa*) og spolebusk/beinved (*Euonymus* sp., mest sannsynlig vanlig spolebusk *E. europaeus*) i skråningen mellom hengebøka og brua/bekken, og disse er ifølge Valstad gamle (Fig. 5). Det vil si at de er fra før 1947, og mest sannsynlig fra tilbake på Øiens tid. Mens rødhyll godt kan ha vært plantet inn her som et hageelement rundt år 1900, kan den også være selvetablert, siden rødhyll er vanlig forvillet i regionen. Spolebusken er imidlertid helt sikkert aktivt plantet som en del av hagen.

Ved bekken rett ved smia, står et par gullpil (*Salix alba* var. *vitellina*). Gullpila er gammel, ifølge Valstad, det vil si at den allerede var på gården da Valstad-familien flyttet inn i 1947. Pilene har vært beskåret etter hvert som eldre stammer har lagt seg over på siden (A. Valstad, pers. medd.)

Lenger ned på bekkens østre bredd, i området der den buede hagestien (se fig. 2) møtte bekken, står det en nikkesyrin (*Syringa komarowii* ssp. *reflexa*). Denne er også gammel, ifølge Valstad, og gamle stammer av syringen ligger langs bakken (fig. 5 og 9). Nikkesyrin ble ifølge litteraturen (f.eks. Krüssman 1986) introdusert i hagekultur først i 1910, så noe yngre enn dette må planten på Midtsand gård være. Den er uansett gammel, og dermed bevaringsverdig, på gården.

Vi observerte svært få urteaktige planter, dvs. stauder, som rest etter gårdshagen, men under kronen på den gamle hengebøka, samt i utkanten av trekrona opp mot åkeren, vokste en hel del krøllilje/martagonililje (*Lilium martagon*). I området under bøka, og mellom denne og spolebuskfeltet, var det også noen kloner av skogskjegg (*Aruncus dioicus*). I området mellom nikkesyringen og hasselen, dvs. den delen av stien som på Øiens tid løp sammen med hagestien langs bekken (A. Valstad pers. medd.), vokser det sverdlilje (*Iris pseudacorus*). Denne arten er viltvoksende i regionen, og kan være det også her. Siden den vokser nettopp langs den strekningen som utgjorde gårdshagens nedre del mot bekken, kan den også ha vært plantet. Rett bak nikkesyringen, i overgangen mellom kratt og åkerkant, vokser en liten rest av prakthjelm (*Aconitum x stoerkianum*). Alle de nevnte fire staudene er prydplanter som har vært mye brukt i Midt-Norge i hvert fall tilbake til 1800-tallet, og som er hardføre og typiske å finne gjenstående lenge etter at hagen de engang sto i, er gjengrodd.

Figur 5. Rester av gammel gårdshage i overgang til gammel parksti, nå tursti.

Rundt nikkesyrinen er det en stor bestand av bregnen strutseving (*Matteuccia struthiopteris*). Denne kan være selvetablert, men plasseringen kan også antyde at den kan være plantet der, da store bregner har vært brukt i landskapsstilen på 1800-tallet og tidlig 1900-tall.

Innenfor rest-areale etter den gamle gårdshagen er det også plantet inn trær i de senere år (av Valstad) (innenfor arealet som er overlappende av A og B i fig. 1). Disse er nevnt under område A ovenfor, og følgende trær står på østsiden av bekken, mellom denne og spolebusk-feltet: de to relativt unge hengende formene av hengebjørk (*Betula pendula* cf. 'Youngii'), en sembrafuru (*Pinus cembra*) samt bjørka med rødfargede blader (*Betula* cf. 'Rubra').

I tillegg til disse står det en hengebøk (*Fagus sylvatica* 'Pendula'), tilsvarende type som den gamle, rett ved gullpilen på bekkens og smias østside, og denne ble plantet ut av A. Valstad i 1995.

2.4 Område C. Andre deler av hagen

I nordre del av område C, dvs. rett øst for smia og gullpilen, vokser bærbusser av hagerips (*Ribes rubrum*) og solbær (*Ribes nigrum*). Denne bærhagen var anlagt før familien Valstad kom dit i 1947, men må ha vært anlagt etter at de gamle driftsbygningene brant ned i 1941 (A. Valstad, pers. komm).

Noe lenger sørøst for smia, og dermed rett sør for bærhagen, er det et felt med diverse frukttrær. Frukttrærne ble plantet der av Valstad d.e. fra 1947 og fremover. Feltet består av et par epletrær (*Malus x domestica*), surkirsebær (*Prunus cerasus*) og flere plommetrær (*Prunus domestica*). De gule plommene er ifølge A. Valstad såkalte Folvik-plommer, som er gamle i Stjørdalsområdet, og har navnet sitt derfra. De ble plantet rundt 1950, blir sent modne, og setter rotskudd. Noen nyere trær med en sort av blå plommer står også i denne delen av hagen.

3 Forslag til tiltak

Dagens sti ligger godt i terrenget på den gamle traseen for parkstien, fra fylkesveien opp til der stien krysser bekken. Dagens bro av betong- og tre-elementer må oppgraderes og sikres bedre, slik at turstiens hovedløp videreføres opp til smia, og videre opp/sør forbi denne og opp i utmark. Et lite stykke sti må nyetableres (se lysegrå linje i fig. 6).

Figur 6. Midtsand gård. Utsnittet er hentet fra Norge i bilder, oppgitt tidspunkt for foto er 2006. Se tekst for beskrivelse av sti-elementer.

Restene av den gamle gårdshagens busker og trær går delvis over i turstiens nyere tre- og buskbeplanting. (Fig. 5 og 7). Vi foreslår at de verdifulle plantene fra den gamle gårdshagen trekkes inn i opplevelsen langs turstien. Dette kan gjøres ved at det fra bekkekryssingen/nikkesyrinen lages en ny stisløyfe opp mot hengebøka og spolebusken/beinved-treet, som så føres inn på den gamle gårdsveien. Denne avstikkeren vil da gå av fra turstien på samme punkt som den gamle hagestien gjorde det (se forslag til denne nye stidelen merket rødt på fig. 6).

For at den gamle hagebeplantingen skal komme til sin rett, må buskoppslag og høyvokst ugressvegetasjon fjernes fra arealet rundt den foreslåtte «røde» avstikkeren (i fig. 6), samt rundt hengebøka og spolebusken/beinveden. Vi foreslår å fjerne rødhyllen her slik at beinveden/spolebusken skal komme bedre fram. Ved å anlegge en ny stisløyfe her, samt rydde kratt m.m, får turgåere tilgang til å gå innunder de overhengende greinene på hengebøka, og dette er en flott og særegen opplevelse.

Den lille bestanden av skogskjegg innunder bøka anbefales fjernet, siden den kan være spredt hit i senere tid. Selv om skogskjegg har gammel historie som hageplante, er arten nå vurdert som en fremmedart med svært høy risiko for negativ effekt på stedegen flora (Artsdatabanken 2018).

Det anbefales å ta vare på restene den gamle bestanden av krøllilje/martagonililje som fortsatt vokser under bøkekronen, samt den lille resten av prakthjelm som står i åkerkanten. Rota til prakthjelmen må graves opp, mens krølliljen kan tas vare på gjennom å høste frø fra den gamle bestanden. Noe av sverdlilje-bestanden kan også graves opp og flyttes, se forslag til plassering nedenfor.

Når det gjelder nyere tre-plantninger innenfor og tett opptil den gamle gårdshagen, foreslår vi å fjerne én sembrafuru og de to hengebjørkene med hengeform fordi de står tett opp til spolebuskfeltet og den gamle hengebøka (se fig. 7). Også de to sembrafuruene i vestre forkant av smia foreslås fjernet (den ene av disse er markert på fig. 7).

Tett opptil den gamle gårdshagen står også den relativt nyplantede rødbyrka, og den nye hengebøka fra 1995. Disse to trærne foreslås beholdt på stedet selv om de er av nyere dato, da de glir greit inn i miljøet og ikke fortrenger noen av de gamle tre-beplantingene.

Se også nærmere om skjøtselsforslag i dette området i fig. 9.

Sembrafuru:
fjernes.

Rødhyll:
fjernes.

Spolebusk:
beholdes.

Hengebjørk-
sort: fjernes

Hengebøk:
beholdes

Sembrafuru:
fjernes.

Figur 7. Rester av gårdshage inkludert nyere beplanting, samt rest av gårdsvei inn mot det tidligere tunet (revet og brent). Figuren inneholder forslag til bevaring og fjerning av trær.

At turstien og området rundt bekken på Midtsand ikke er helt overgrodd, men tilgjengelig per 2019, skyldes at A. Valstad har fjernet oppslag av or og platanlønn, samt slått ned vegetasjon innimellom. Området rundt turstien langs bekken må fortsatt skjøttes årlig for å holdes åpen, gjennom slått med ryddesag 2-4 ganger gjennom sesongen. Med års mellomrom må muligens bekkeskråningen også ryddes for oppslag av kratt, om ikke dette holdes i sjakk gjennom en jevnlig skjøtsel med ryddesag.

De relativt nyinnplantede trærne (på 1990-2000-tallet, av Armand Valstad) av variert arts- og sortsopphav tilfører turstien interessante opplevelser langs en ellers ganske ensformig strekning. Vi anbefaler at de ulike trærne skiltes med navn, for å øke opplevelsen enda mer for turgåere. De to hengeformene av hengebjørk som er foreslått fjernet, se ovenfor, er fine trær som kanskje kan flyttes med rot, slik at de kan tas vare på. Siden turstien er foreslått forlenget på smias/gårdens vestsida, foreslår vi å flytte de to bjørkene til denne strekningen. Ved å plassere de to bjørkene langs denne, videreføre turstiens tema med varierte løvtrær.

Ved benken (Fig. 8) kan det for eksempel settes opp et informasjonsskilt om den gamle parkstiens funksjon og historie som hyppig brukt gangvei mellom Midtsand gård og sjøen, og som A. Øien etter sigende hyppig benyttet. På dette skiltet kan også det tidligere lysthuset som lå vis à vis benken, på den andre siden av bekken, nevnes.

Figur 8. Benken ved det gamle brostedet for bekke-overgang til lysthus. Gammelt kratt av sibirkornell (*Cornus cf. alba*) ses i venstre billedkant.

Når stien skal forlenges sørover og opp mot utmarka på smias vestsida, foreslår vi at smia settes i stand som overbygd ly for turgåere og at plassen foran smia opparbeides som et hyggelig stoppunkt på turen. Dette er godt egnet sted for å vise historiske bilder av gårdshagen fra Adolf Øiens tid (som bildet i Fig. 2), fordi man her ser omtrent samme utsnitt som på det gamle bildet, i tillegg til at det gjenstående biljard-buret og den gamle hengebøka kommer godt fram. Dermed kan informasjonsskiltet relatere dagens landskap og beplantning til den gamle gårdshagen, samt gi informasjon om Adolf Øien og hans virke.

For å sikre bevaring av de gamle staudene krøllilje, prakthjelm og sverdlilje, foreslår vi å etablere et blomsterbed på plassen i tilknytning til smia. Det er enklere og sikrere å bevare de gamle staudene i et bed enn spredt i kantsonene rundt bekken, siden de der kan bli slått ned av ryddesagen. Ved å plante dem i tilknytning til smia, er det også enklere å sette opp informasjonsskilt om dem.

I figur 9 ses krysningpunktet over bekken mer i detalj. Vårt forslag om en ny stiavstikker herfra og opp mellom bøka og beinveden (i fig. 6) betyr at denne vil ta av mot venstre i venstre billedkant i fig. 9. Den gamle nikkesyrinen blir stående i stikrysset, sammen med en stor bestand av bregnen strutseving. Nikkesyrinen må forynges ved beskjæring. Forynging skjer ved at 1/3 av de gamle greinene kuttes helt nede ved bakken hvert år over tre år. Strutsevingbestanden kan reduseres noe slik at nikkesyrinen ikke blir helt overgrodd.

I fig. 9 skimtes også gullpilen bak hengebøken fra 1995. Gullpilen har flere stammer spredt rundt en sentral, flerstammet tregruppe. Det anbefales å beholde én tregruppe ved bekken, og fjerne de spredte individene rundt. Gullpil tåler kraftig beskjæring og vil skyte nye skudd.

Figur 9. Detaljbilde av punkt for bekkekrysning. Figuren inneholder forslag til bevaring og fjerning av planter. Se tekst for detaljer om skjøtsel.

4 Referanser

Adolf Øiens Fond. 15. september 2018. Høringsuttalelse fra Adolf Øiens Fond til revisjon av kommuneplanens arealdel.

Artsdatabanken (2015). Artsnavnebasen. Norsk taksonomisk database. Besøkt på <http://www.artsportalen.artsdatabanken.no/> den 21.08.19.

Artsdatabanken (2018). Fremmedartslista 2018. Hentet 21.08.2019 fra <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>

Krüssman, G. 1986. Manual of cultivated broad-leaved trees & shrubs. Volume III. Timber Press, Oregon.

NTNU Universitetsbiblioteket, informasjonen knyttet til flere av bildene av Midtsand gård, hentet 4.7.2019. <https://ntnu.tind.io/record/3407?ln=en#?c=0&m=0&s=0&cv=0&z=-0.2156%2C0.1076%2C1.1071%2C0.4858>

Lid, J, & Lid, D.T. 2005. Lids flora, 7. utg. ved R. Elven. Det Norske Samlaget, Oslo.

NTNU Vitenskapsmuseet er en enhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur og kultur, samt sikre, bevare og gjøre de vitenskapelige samlingene tilgjengelige for forskning, forvaltning og formidling.

Institutt for naturhistorie driver forskning innenfor biogeografi, biosystematikk og økologi med vekt på bevaringsbiologi. Instituttet påtar seg forsknings- og utredningsoppgaver innen miljøproblematikk for ulike offentlige myndigheter innen stat, fylker, fylkeskommuner, kommuner og fra private bedrifter. Dette kan være forskningsoppgaver innen våre fagfelt, konsekvensutredninger ved planlagte naturinngrep, for- og etterundersøkelser ved naturinngrep, fauna- og florakartlegging, biologisk overvåking og oppgaver innen biologisk mangfold.

ISBN 978-82-8322-205-0

ISSN 1894-0064

© NTNU Vitenskapsmuseet

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

www.ntnu.no/museum